

Monimuoto-opetuksen mahdollisuudet

Monimuoto-opetus on käsitteenä uusi, mutta metodina vanha. Se liitetään perinteisesti kirjeopetukseen tai radion ja television antamaan opetukseen. Tämä kertoo selvää kieltään siitä, että nämä meediat katsotaan yksinään sangen heikoiksi aikuiskoulutuksen toteuttajiksi.

Niinpä itse monimuoto-opetus-käsitteen kehitystäkin on tarkasteltava rinnan etäopetus-käsitteen kehittymisen kanssa. Etäopetus-käsitteen omaksui käyttöön avoimen korkeakoulun toimikunta aikaisemman "etäisopetus" tai "kauko-opetus"-käsitteiden tilalle kielitoimiston suosituksesta.

Eri vaiheissa ovat käsitteet valtion koulutus suunnittelussa kehittyneet seuraavasti:

1. Kirjeopetuskomitea (1971)

Kauko-opetus

= yleiskäsite, jonka yksi erityismuoto on kirjeopetus. Muita kauko-opetuksen muotoja ovat esim. radio- ja televisio-opetus sekä äänentoistolaitteiden (esim. nauhoitteiden) ja puhelimen välityksellä tapahtuva opetuksellinen vuorovaikutus.

Kirjeopetus

= opetusmuoto, jossa opiskelija perehtyy ohjattua itseopiskelua varten valmistettuun opintoaineistoon ja saa opiskelun edetessä järjestelmällistä kirjellistä ohjausta lähettämällä oppimistuloksiaan kontrolloivien tehtävien suorituksia opettajan tarkastettavaksi.

"Kirjeopetuksen didaktista arvoa punnittaessa ja suunniteltaessa sen soveltamista erilaisiin koulutustehtäviin on pidettävä mielessä mah-

dollisuudet täydentää varsinaista kirjellistä ohjausta muilla opetustekniikoilla ja yhdistää sen käyttäminen suulliseen opetukseen."

2. Aikuiskoulutuskomitea (1975)

Etäisopetus (= kauko-opetus)

= opetuksellista vuorovaikutusta, jossa opettaja ja opiskelija eivät ole välittömässä lähiyhteydessä keskenään vaan jossa tiedonvälitys tapahtuu kirjeitse — kirjeopetus — tai radion tai television lähetysten avulla taikka ääni- ja kuvatallenteiden avulla. Etäisopetuksessa voidaan käyttää myös puhelinta.

3. Laki ammatillisen kirjeopiskelun ja -opetuksen valtionavusta (1979/81)

Ammatillinen kirjeopisto

= ensisijaisesti ammatillisen peruskoulutuksen hankkimiseen, ylläpitämiseen tai uudistamiseen, mutta myös ammattitaidon parantamiseen ja ammatillalalla erikoistumiseen tähtäävää opiskelua, mikä tapahtuu kirjeitse. Kirjeopiskeluun voi sisältyä lyhyehköjä lähiopetuksen ja ohjattun harjoittelun jaksoja ja tutkintotilaisuuksia.

Perustelut: "Kirjeopiskelukäsite tarkoittaa tässä laissa sitä, että opetuskirjeitä, nauhoja, kasetteja, työkirjoja ja muuta vastaavaa aineistoa käsittelevän oppimateriaalin ja palautemateriaalin vaihto tapahtuu yleensä postin tai lähtevä välityksellä. Lisäksi tehokkaisiin kirjekursseihin katsotaan kuuluvan kirjeenvaihdon lisäksi muitakin opetusmuotoja, erityisesti lähiopetusta. Niiden on

kuitenkin oleellisesti liitettävä opetuskokonaisuuteen ja opetettavaan aineeseen."

4. Aikuiskoulutuksen suunnittelukäsitteistö (Aikuiskoulutuksen johtoryhmä 1981)

Kirjeopetus

= sellainen opetuksen organisoimistapa, jossa opettaja ja opiskelija eivät ole välittömässä yhteydessä keskenään, vaan jossa tiedonvälitys tapahtuu pääasiassa kirjeitse.

Monimuoto-opetus

= 1) saman koulutusorganisaation sisällä tapahtuva eri opetusmuotojen ja -välineiden yhdistäminen didaktisemiseksi kokonaisuudeksi tai

= 2) vastaava eri opetusmuotojen ja -välineiden yhdistäminen käyttäen hyväksi eri koulutusorganisaatioiden yhteistyötä ja työnjakoa.

Asia erikseen on, onko tyydyttävä aikuiskoulutuksen johtoryhmän tapaan yhteen käsitteeseen, joka kuitenkin tarkoittaa eri asioita, vai olisiko erotettava toisistaan käsitteet monivälineopetus ja monimuoto-opetus.

Monia välineitähän opetuksessa toki käytetään nykyään syrjäisimmillään kulmilla, jopa niin, että väitetään välineiden usein syrjäyttävän opetuksen sisällön.

Sen sijaan monimuoto-opetus näyttää käsitteenäkin olevan kovin outo. Symposiumin osanottajille jaettiin tilaisuuden alussa kyselylomake, jossa esitettiin aikuisopetusta koskevia väittämiä. Väitteistä viisi koski monimuoto-opetusta. Niiden osalta vastusjakaumat olivat seuraavat:

Väite

	Vastausten jakauma (N = 62)				
	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Ei osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
Monimuoto-opetus ei ole Suomessa kehittynyt, koska se on kustannuksiltaan lähiopetusta kalliimpaa.	—	16	31	11	4
Eniten monimuoto-opetuksen käyttöä estää se, että opettajat eivät puutteellisen koulutuksen takia pysty sitä soveltamaan.	7	28	18	9	—
Opiskelijat ovat poikkeuksetta innokkaita kokeilemaan monimuoto-opetuksen tarjoamia mahdollisuuksia.	2	15	28	12	6
Monimuoto-opetus olisi Suomessa kehittynyt nykyistä paljon pidemmälle, elleivät sekä radio/TV että kirjeopistot olisi vastustaneet sen laajempaa käyttöä.	1	5	41	11	4
Tulevaisuudessa olisi paras kehittää kaikkia opetuksen muotoja erikseen; vastaavasti monimuoto-opetuksen kehittäminen tulisi jättää määrätietoisten edistämistoimien ulkopuolelle.	3	15	15	15	14

Vastauksista voi lähinnä lukea sen, että itse käsite oli vastaajille vieras, joten vastattiin rehellisesti provosoiviinkin kysymyksiin ”ei osaa sanoa”.

Maamme aikuiskasvatuksessa on monia käytännön esimerkkejä opintokokonaisuuksista, jotka on onnistuneesti toteutettu monimuoto-opetuksena. Aivan erikseen mainitsen useamman organisaation yhteisprojektit, kuten kielissä kirjeopiston, yleisradion ja internaatin yhdistelmät tai yhteiskunnallisissa aineissa opintokerhon, radion ja television sekä kurssimuo-

toisen opetuksen yhdistelmät.

Tämänkaltaisen yhteisopetuksen yleistymistä haittaa eri organisaatioiden valtionapusaädösten erilaisuus ja yhteistoimintaan soveltamisen kankeus. Olisi päästävä entistä joustavampiin ratkaisuihin. Valtioneuvoston aikuiskoulutuksen kehittämistä koskevan periaatepäätöksenkin mukaan valtionavun pitäisi entistä enemmän määräytyä toiminnan päämäärän eikä koulutuksen toteuttajaorganisaation mukaan. Periaatteen toteutuminen voisi lähteä liikkeelle siitä, että siirryttäisiin tiukasta menoperusteisesta

valtionapujärjestelmästä mahdollisimman paljon suoriteperusteiseen.

On selvä, että tällaisen organisaatioiden rajat ylittävän monimuoto-opetuksen ongelma ei ole yksinomaan valtionapujärjestelmien jäykkyys. Paljon on korjaamista myös asenteissa.

Paljon on vielä eri organisaatioiden välillä reviirijattelua, samaten kilpailua resursseista ja opiskelihoista. Paljon on kuitenkin esteenä myös pelkkää tietämättömyyttä toisten aikuiskoulutusorganisaatioiden mahdollisuuksista ja edellytyksistä.